

Predseda vlády Slovenskej republiky
Igor Matovič

KANCELÁRIA NÁRODNEJ RADY SR	
Došlo: 11 -09- 2020	
Číslo záznamu:	Číslo spisu: Z CRD-1281-112020
Listy: 1 + 1/3	Vyjavuje:

Bratislava 9. septembra 2020
Číslo: 15420/2020

Vážený pán predseda,

na základe poverenia vlády Slovenskej republiky Vám oznamujem, že vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí 9. septembra 2020 prerokovala návrh poslankýň Petry Krištúfkovej, Anny Zemanovej a Kataríny Hatrákovej na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (tlač 157) a uznesením č. 544 vyslovila s návrhom súhlas po jeho úprave v zmysle pripomienok uvedených v priloženom stanovisku vlády Slovenskej republiky.

S pozdravom

Igor Matovič

Vážený pán
Boris Kollár
predseda Národnej rady Slovenskej republiky
Bratislava

STANOVISKO
vlády Slovenskej republiky
k návrhu poslankýň Národnej rady Slovenskej republiky Petry Krištúfkovej, Anny Zemanovej a Kataríny Hatrákovej na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
(tlač 157)

Vláda Slovenskej republiky **súhlasí** s návrhom poslankýň Národnej rady Slovenskej republiky Petry Krištúfkovej, Anny Zemanovej a Kataríny Hatrákovej na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov po jeho úprave v zmysle týchto pripomienok:

Poslanecký návrh bol predkladateľkami predložený z dôvodu pochybnosti o ústavnosti aktuálnej právnej úpravy dôchodkového veku. V tejto súvislosti podala skupina poslancov na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) návrh na začatie konania o súlade účinnej právnej úpravy dôchodkového veku s Ústavou Slovenskej republiky a Chartou základných práv Európskej únie (PL. ÚS 9/2020-32). Predkladatelia poslaneckého návrhu majú za to, že až ich návrh zohľadňuje výchovu detí pri určovaní dôchodkového veku žien v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

Otázka ústavnosti platnej právnej úpravy znižovania dôchodkového veku je kľúčová. Poslaneckým návrhom sa totiž zasahuje do viacerých princípov právneho štátu s cieľom odstrániť subjektívne pociťované znevýhodnenie pri určovaní dôchodkového veku skupinou poistenkýň, ktorým sa v súlade so zákonom nezohľadňuje výchova detí.

Skutočnosť, že v priebehu jedného roka sa opätovne navrhuje upraviť dôchodkový vek, samo o sebe neprispieva k právnej istote. V tejto súvislosti treba predovšetkým pripomenúť aspekt **retroaktívnych účinkov**, ktoré poslanecký návrh v aktuálnej podobe prináša. Niektorí z dotknutých poistencov, ktorí podľa účinnej právnej úpravy ešte nedovršili dôchodkový vek, by v zmysle navrhovanej právnej úpravy **dovršili dôchodkový vek pred momentom nadobudnutia účinnosti** poslaneckého návrhu (konkrétne časť skupiny poistencov, ktorí vychovali jedno alebo dve deti a narodili sa v roku 1958). **Zároveň by sa ešte väčšej skupine dotknutých poistencov** (poistenci ktorí sa narodili v rokoch 1957 a zostávajúca časť skupiny poistencov, ktorí sa narodili v roku 1958, ak vychovali jedno, alebo dve deti) **späťne upravil ich dôchodkový vek, ktorý už podľa účinnej právnej úpravy dovρšili**. Pravá retroaktivita je v právnom štáte vnímaná ako nežiaduci zásah do princípu právnej istoty, pričom jej prípustnosť by mala byť do značnej miery odôvodnená nevyhnutnosťou takéhoto zásahu. Zákonodarca by sa teda mal primárne vysporiadať s otázkou, či uvedenej právnej úprave prizná retroaktívne účinky a to s dôrazom na ich odôvodniteľnosť a jednoznačný prospech pre poistencov.

V prípade ponechania právnej úpravy v nezmenenej podobe, a teda ustanovenia dôchodkového veku späťne, by:

1. nastala situácia, kedy by niektorým ročníkom (pri rovnakom počte vychovaných detí) **dôchodkový vek medziročníkovo klesal (1955/1956/1957)**, čím by bola porušená jedna z doteraz platných zásad, ktorá má svoje logické opodstatnenie predovšetkým

v kontexte neustále sa predlžujúcej strednej dĺžky života. Dotknutí mladší poistenci (1957) by tak v zásade vo všeobecnosti poberali dôchodok dlhšie ako starší poistenci (1955 a 1956), ktorí by uvedené mohli **dôvodne považovať za znevýhodnenie**.

2. spätné ustanovenie dôchodkového veku ovplyvnilo už vzniknuté nároky (v prípade poistencov, ktorým by sa spätne upravil už dovŕšený dôchodkový vek). Takýto stav by okrem rozporu s princípom právnej istoty priniesol aj **zásadné aplikačné otázky**, ktoré by bolo potrebné legislatívne upraviť. Tieto aplikačné otázky by spočívali v možnosti spätne dodatočne žiadať o dôchodkové dávky (starobný dôchodok a predčasný starobný dôchodok), ako aj stanovenie lehoty pre Sociálnu poisťovňu na prepočet už priznaných dôchodkových dávok (starobných dôchodkov v zmysle § 66 ods. 2 a 3, predčasných starobných dôchodkov v zmysle § 68 ods. 1 a potenciálne vo výnimočných prípadoch aj pozostalostných dôchodkov, ktoré by sa mohli zanedbateľne znížiť). V prípade uplatnenia nároku na starobný dôchodok spätne by prepočítaná suma starobného dôchodku bola mierne nižšia ako vyplácaná suma dôchodku v dôsledku kratšieho obdobia dôchodkového poistenia. Zároveň by bolo potrebné sa vysporiadať s otázkami prípadného zúčtovania vyplatenej dávky v nezamestnanosti, resp. niektorých úrazových dávok, na ktoré by im z titulu spätného priznania starobného dôchodku, resp. dovŕšenia dôchodkového veku, zanikol nárok. V prípade realizácie tejto alternatívy je potrebné, aby sa poslanecký návrh vysporiadal s riešením uvedených aplikačných dôsledkov spätného dovŕšenia dôchodkového veku v rámci prechodných ustanovení. V tejto súvislosti by bolo predovšetkým potrebné vytvoriť časový priestor na implementáciu právnej úpravy Sociálnou poisťovňou tak, aby mohla o vzniknutých nárokoch a povinnostiach poistencov rozhodovať v predĺžených lehotách.

Z pohľadu finančných vplyvov na rozpočet verejnej správy ministerstvo predpokladá, že poslanecký návrh v aktuálnej podobe zakladá zvýšenie výdavkov verejnej správy v roku 2020 na úrovni **cca 85,3 mil. eur**, v roku 2021 na úrovni **cca 51,0 mil. eur**, v roku 2022 na úrovni **cca 78,6 mil. eur** a v roku 2023 na úrovni **cca 79,6 mil. eur**. Počet dotknutých osôb sa v roku 2020 odhaduje na úrovni cca 44,6 tis. osôb, v roku 2021 na úrovni cca 20,5 tis. osôb, v roku 2022 na úrovni cca 22,3 tis. osôb a v roku 2023 na úrovni cca 20,2 tis. osôb. Celkový počet dotknutých osôb sa odhaduje na úrovni cca 210 tis. osôb. Ako uvádza Ministerstvo financií Slovenskej republiky, v súčasnosti sa v rozpočte verejnej správy, konkrétne v Návrhu rozpočtu Sociálnej poisťovne na rok 2021 a rozpočtovom výhlade na roky 2022 a 2023 s uvedenými zvýšenými výdavkami neuvažuje, preto ide v celom rozsahu o nekrytý finančný vplyv s vplyvom na rozpočet Sociálnej poisťovne.

V prípade, ak by sa dôchodkový vek nemal upravovať spätne, bolo by treba jednoznačne v prechodných ustanoveniach ustanoviť, že dotknutí poistenci, ktorých dôchodkový vek sa má v zmysle predloženej novely upraviť, ho **dovŕšia najskôr dňom účinnosti zákona**. Uvedené by však malo za následok, že

1. poistenci narodení v roku 1958, ktorí vychovali jedno alebo dve deti by mali **množstvo rôznych dôchodkových vekov** v závislosti od konkrétneho dátumu narodenia v danom roku (u časti poistencov uvedeného ročníka by dôchodkový vek bol vek, ktorý dovŕšili ku dňu účinnosti zákona), čím by sa porušila doteraz ustálená zásada, že dôchodkový vek je pre ten istý ročník narodenia rovnaký, pričom uvedené by mohlo predstavovať **porušenie princípu rovnakého zaobchádzania**.
2. **niektorým poistencom z dotknutých ročníkov, ktorí vychovali jedno dieťa by**

dôchodkový vek medziročníkovo klesal a nie stúpал (1955/1956/1957), rovnako ako podľa poslaneckého návrhu. V prípade, ak by dotknutí poistenci dovŕšili dôchodkový vek až účinnosťou zákona, by však k uvedenému efektu došlo aj v rámci toho istého ročníka poistencov, ktorí vychovali jedno alebo dve deti (napr. január 1958/október 1958).

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, oba uvedené prístupy (dovŕšenie dôchodkového veku spätne, resp. dovŕšenie dôchodkového veku najskôr dňom účinnosti právnej úpravy) prinášajú problematické dôsledky, s ktorými by sa mal zákonodarca v následnom priebehu legislatívneho procesu vysporiadať v prechodných ustanoveniach a ktoré bude pravdepodobne nevyhnutné podrobiť testu proporcionality vzhľadom na možné neodôvodniteľné založenie nerovnakého postavenia jednotlivých skupín poistencov.